

ХАНС КРИСТИАН АНДЕРСЕН ЕЛАТА

Превод от датски: Светослав Минков, 1977

chitanka.info

В гората растеше хубава малка ела. Тя си имаше чудесно място и много въздух и светлина, а наоколо растяха по-старите ѝ другарки — ели и борове. На малката ела страшно много се искаше да порасне по-скоро. Тя не мислеше нито за топлото слънце, нито за чистия въздух, не обръщаше дори внимание и на бърборещите селски деца, които тичаха весело из гората и събираха малини и ягоди. Щом напълнеха кошничките си или пък нанижеха като маниста ягодите на тънки пръчици, децата сядаха да си починат под елата и казваха:

— Ей, че е хубава тая малка еличка!

Но такива думи еличката никак не искаше да слуша.

След година тя порасна с още едно коленце, а през другата — с още едно. Тъй е с всички ели: по броя на коленцата може винаги да се узнае на колко са години.

— Ах, да бях и аз голяма като другите дървета! — въздишаше еличката. — Тогава бих разгърнала нашироко клоните си, бих издигнала високо глава и бих гледала далече-далече по белия свят! Птиците щяха да свият гнезда в клоните ми, а духнеше ли вятър, щях и аз да кимам важно с глава като големите дървета!

И еличката не се радваше нито на слънцето, нито на птичките, нито на розовите облаци, които плуваха сутрин и вечер над нея по небето.

Зиме, когато земята се покриеше с блестяща снежна пелена, идваха зайчета, тичаха насам-натам, а понякога дори и прескачаха еличката — каква обида! Ала минаха още две зими и на третата дръвчето стана толкова високо, че зайчетата трябваше да го заобикалят.

„О, да растеш, да растеш и да станеш голямо, старо дърво — има ли на света нещо по-хубаво от това?“ — мислеше си еличката.

Всяка есен в гората идваха дървари и отсичаха най-големите дървета. Еличката винаги трепереше от страх, когато някое голямо, хубаво дърво падаше с трясък на земята. Тогава на дървото отрязваха всички клони и то ставаше тъй голо и тънко, че едва можеше да се познае. Сетне натоварваха на коли отсечените дървета и ги извозваха от гората.

Къде? Какво ставаше с тях?

Напролет, когато долитаха лястовичките и щъркелите, елата ги питаше:

— Не знаете ли къде отнесоха ония дървета? Не сте ли ги срещали? Лястовичките не знаеха нищо, ала един от щъркелите се замисли, поклати глава и каза:

— Зная, разбира се! Когато се връщах от Египет, аз срещнах по морето много нови кораби с великолепно мачти. От тях лъхаше мирис на смола. Виждаш ли сега къде са отишли твоите другарки?

— Ах, кога ще стана и аз толкова голяма, че да тръгна по морето! Но що е туй — море, на какво прилича то?

— Трябва да ти разправам надълго и нашироко — отвърна щъркелът и хвъркна.

— Радвай се на младостта си! — говореха слънчевите лъчи на еличката. — Радвай се на своя растеж и на силите, които кипят у теб.

И вятърът целуваше дръвчето, а росата го обливаше със сълзи. Но еличката не умееше да цени нищо.

Наближаваше Коледа. В гората започнаха да секат няколко съвсем млади дръвчета. Някои от тях бяха дори много по-малки от нашата еличка, която гореше от нетърпение да порасте по-скоро. Всички отрязани ели бяха чудно хубави — клоните им никой не откъсна. Натрупаха ги веднага в една кола и ги изнесоха от гората.

— Къде ли ще ги носят? — попита еличката. — Те не са големи от мен, а една дори е по-малка! И защо не им откъснаха клонките? Накъде ли заминаха?

— Ние знаем! Ние знаем! — изчуруликаха вrabчетата. — Ние бяхме в града и надничахме през прозорците. Сега знаем къде отидоха те. О, те са на такава почит, че за туй не може и да се говори. Ние гледахме през прозореца и видяхме как сред топли стаи те стоят украсени с най-прекрасни неща — с позлатени ябълки, с медени кравайчета, с играчки и с хиляди свещи!

— А после? — попита еличката, като потрепера с всичките си клончета. — А после?

Какво стана после с тях?

— Повече не можахме нищо да видим. Ала и туй, което видяхме, беше тъй хубаво! „Може би и аз ще имам това щастие! — помисли си с радост еличката. — Да, туй е още по-хубаво, отколкото пътуването по море. Ах, колко тежко е да чакаш! Дано дойде по-скоро Коледа! Ето сега аз съм също тъй голяма, както ония ели, които отсякоха миналата година! Ах, кога ли ще легна и аз най-сетне в колата? Кога ли ще

застана сред топлата стая, окръжена с всичкото великолепие? Ами после?... После навярно ще бъде още по-хубаво, иначе защо ще ме кичат? Да, разбира се, че после ще бъде още по-хубаво... Какво ли ще бъде? Ах, как ме измъчва тая неизвестност! Сама не зная що става с мен!“

— Радвай ни се! — казаха ѝ въздухът и слънчевият лъч. — Радвай се на младостта си и на горската шир!

Ала еличката не можеше да се радва спокойно, тя все растеше и растеше. И зиме, и лете тя стоеше облечена в зелената си премяна и всички, които я виждаха, казваха:

— Колко хубаво дръвче!

Най-сетне настъпи Коледа и първа отсякоха нашата еличка. Дълбоко, в самата ѝ сърцевина се заби брадвата, еличката изохка и падна на земята. Тя чувствуваше силна болка и слабост и не можеше да мисли вече за никакво щастие. Мъчно ѝ беше да се раздели с родната гора, с мястото, където бе израснала — да, тя знаеше, че никога вече не ще види своите другарки, малките храстчета и цветя, които растяха наоколо, а може би не ще види и птичките! Да заминеш — колко тъжно беше това!

Еличката дойде на себе си едва когато я сложиха в един двор заедно с много други дръвчета. Тогава някой извика:

— Каква хубава еличка! Тъкмо такава ни трябва!

Дойдоха двама нагиздени мъже и отнесоха дръвчето в голяма хубава стая. По стените бяха накачени картини, а до печката от лъскави плочки стояха големи китайски вази с лъвове на похлупака. Тук имаше столове люлки, копринени канапета и големи маси, отрупани с албуми, книжки и играчки за няколкостотин талера — тъй поне разправяха децата. Елата сложиха в едно голямо буре с пясък, ала никой не можеше да разбере, че това е буре, защото то беше обвито в зелено платно и бе поставено върху голям шарен килим. О, как трепереше бедната ела! Какво ли ще стане сега?... Дойдоха млади момичета и почнаха да я кичат. Върху клончетата окачиха мънички люлчици, изрязани от цветна хартия и пълни с бонбони и сладки; ето по дръвчето израснаха позлатени ябълки и орехи, залюляха се и куклички — също като живи човечета. Такива кукли елата никога не беше виждала. Най-сетне по клончетата налепиха стотици червени, сини и

бели свещици, а на самия връх на дръвчето изгря голяма звезда от златен варак.

— Как ще блесне елата довечера, когато запалим свещите! — казаха всички.

„Ах — помисли си елхата, — дано настъпи по-скоро вечерта, та да запалят свещите. Какво ли ще стане след това? Дали не ще дойдат дърветата от гората, за да ми се порадват? Дали не ще долетят врабчетата, за да надникнат през прозорците? А може и да пусна корен в това буре и да си стоя все тъй накичена и зиме, и лете?“

Да, няма що да се каже, много нещо искаше еличката. От голямо нетърпение дори я заболя кората, а тая болка за дървото е също тъй неприятна, както е главоболието за хората.

Най-сетне свещите бяха запалени. Какъв блясък, какво великолепие! Елата затрепера тъй силно с клоните си, че един от тях се подпали от близката свещ и зелените му игли запращяха.

— Ай! Ай! — завикаха момичетата и изгасиха мигом огъня.

Сега елата не смееше дори да се помръдне. О, туй беше истинско мъчение! Ала тя се страхуваше толкова много да не изгуби нещо от своята украса! Всичкият тоя блясък я беше съвсем замаял... Изведнъж двукрилата врата се разтвори широко и цял рояк деца се втурнаха тъй силно в стаята, като че искаха да съборят дървото. След тях влязоха бавно възрастните. Децата застанаха пред елата и онемяха от учудване: ала това продължи само минута. После се дигна страшен шум. Децата започнаха да скачат, да играят около дървото и да късат един по един подаръците.

„Какво правят те? — мислеше си еличката. — Що значи това?“ Свещиците догаряха до самите клончета. Изгасиха ги една след друга и после децата получиха позволение да оберат дървото. Ех, как се нахвърлиха те отгоре му! Всички клончета запращяха и ако елата не беше закрепена за тавана със златната звезда, навярно щяха да я съборят на земята.

Децата скачаха и играеха с хубавите си играчки. На елата никой вече не обръщаше внимание. Само старата бавачка се приближи още веднъж до нея, и то само за да види дали не е останала между клончетата някоя ябълка.

— Приказка! Приказка! — завикаха децата и задърпаха към елата един малък дебел човек.

Той седна под дървото и каза:

— Ето ни сега в гората! Ще ни слуша и еличката! Но ще ви разкажа само една приказка. Коя искате: за Иведе-Аведе или за Клумпе-Думпе, който макар да паднал от стълбата, все пак достигнал до големи почести и се оженил за царската дъщеря?

— За Иведе-Аведе! — закрещяха едни.

— За Клумпе-Думпе! — запискаха други. Дигна се страшна олелия и шум. Само еличката стоеше мълчалива и си мислеше:

„Мигар аз не ще взема никакво участие в играта?“ Тя не разбираше, че беше свършила работата си и че никому вече не бе потребна.

И дебелият човек разказа за Клумпе-Думпе, който паднал от стълбата и все пак достигнал до големи почести и се оженил за царската дъщеря.

Децата запляскаха ръце и закрещяха:

— Още! Още!

Те искаха да чуят и приказката за Иведе-Аведе; ала дебелият човек не пожела да разказва повече.

Елата стоеше дълбоко замислена — горските птички никога не бяха ѝ разказвали такова нещо. „Клумпе-Думпе паднал от стълбата и все пак се оженил за царската дъщеря! Гледай ти какви работи ставали по света! — мислеше елата и вярваше, че туй е самата истина, защото приказката бе разказана от такъв почтен господин. — Пък кой знае! Може и аз някога да падна от стълбата и да достигна до големи почести!“ И еличката си представяше с радост как на следния ден ще я украсят отново със свещи, играчки, злато и плодове.

„Утре вече няма да треперя! — мислеше тя. — Аз само ще се радвам на моето великолепие. Утре ще чуя пак приказката за Клумпе-Думпе, а може би и за Иведе-Аведе.“

И цяла нощ елата стоя замислена и мълчалива.

На сутринта в стаята влязоха слугата и слугинята.

„Сега ще почнат да ме кичат отново!“ — помисли си елата. Ала те я измъкнаха от стаята, повлякоха я нагоре по стълбата и я тикнаха в най-тъмния ъгъл на тавана, дето не проникваше дори дневна светлина.

„Що значи това? — помисли си елата. — Какво ще правя тук? Какво ще слушам и ще гледам?“ — И тя се облегна о стената и все мислеше и мислеше. За това тя имаше много време: минаваха дни и

нощи, а никой не се сещаше за нея. Само веднъж на тавана дойде някакъв човек да остави няколко големи куфара. Дръвчето стоеше съвсем настрана — него сякаш го бяха забравили.

„Сега навън е зима — мислеше елата. — Земята е твърда и покрита със сняг, затова и хората не могат да ме посадят и да искат и ме държат тук до пролетта. Колко умно е туй! Колко добри са хората! Само да не беше тук толкова тъмно и пусто! ... Няма дори нито едно зайче!... А колко хубаво беше в гората, когато наоколо имаше сняг и по снега се гонеха зайчета! Да, хубаво беше... дори и тогава, когато те ме прескачаха, макар че туй ме сърдеше. Колко самотна съм тук!“

— Ц-ъррр! Ц-ъррр! — изписка изведнъж едно мишле и изскочи от дупката си. След него се показаха още няколко други. Те помиришаха дървото и се скриха между клоните му.

— Какъв ужасен студ! — казаха мишките. — Иначе щеше да бъде много хубаво. Нали, стара еличке?

— Аз никак не съм стара! — отвърна елата. — От мен има много по-стари ели.

— Отде си ти, отде знаеш това? — попитаха мишките, понеже бяха много любопитни. — Разкажи ни кое е най-хубавото място на земята? Била ли си там? Била ли си някога в килера, дето има сирене по полиците, а по тавана виси пушено месо, дето може да се скача върху лоени свещи, дето влизаш мършава, а излизаш дебела?

— Не, такива места не зная! — рече елата. — Но затова пък познавам гората, дето свети слънцето и пеят птичките.

И тя им разказа за своята младост, а мишките, които никога не бяха чували такова нещо, я изслушаха с внимание и казаха:

— Колко много си видяла! Колко щастлива си била!

— Щастлива? — рече елата и се замисли за това, което току-що бе разказала. — Да, хубави бяха наистина ония дни.

Сетне тя разказа за оная вечер, когато я бяха накичили с кравайчета и със свещи.

— О, колко щастлива си била ти, стара еличке!

— Аз никак не съм стара! — отвърна елата. — Аз дойдох едва тая зима от гората. Аз съм в разцвета на годините си, само че на ръст съм дребничка.

— Колко хубаво приказваш! — рекоха мишките и на следната нощ доведоха със себе си още четири слушателки. И елата започна да

разказва отново и колкото повече разказваше, толкова по-ясно си спомняше миналото.

— Хубаво беше онова време! Но пак ще се върне. Клумпе-Думпе паднал от стълбата и все пак достигнал до големи почести. Кой знае, може и аз да достигна до големи почести.

— Какво е това Клумпе-Думпе? — попитаха малките мишлета и елата им разправи цялата приказка. Тя помнеше всяка дума и мишките се радваха тъй много, че насмалко щяха да скочат върху самия връх на дървото. На следната нощ дойдоха и други мишки, а в неделя се явиха дори и два плъха. Ала те заявиха, че приказката никак не е интересна. Туй наскърби мишките и те сами започнаха да разправят, че историята с Клумпе-Думпе не е тъй занимателна.

— Само тая приказка ли знаете? — попитаха плъховете.

— Да, само тая! — отвърна елата. — Аз я чух през най-щастливата вечер в живота си, ала тогава не разбирах колко голямо е моето щастие.

— Това е много глупава приказка! Не можете ли да ни разправите нещо за свинската сланина или за лоените свещи? Или пък за килера?

— Не — отговори елата.

— Тогава довиждане! — рекоха плъховете и си отидоха.

Скоро и мишките престанаха да идват и елата започна да тъгува отново сред своята самота.

— Колко хубаво беше, когато малките игриви мишлета седяха около мен и слушаха моите разкази! — въздишаше тя. — Сега и туй се свърши. Но аз ще си спомням с радост за тия минути, когато ме изнесат оттук.

А кога стана това?

Да, една сутрин дойдоха някакви хора да чистят тавана. Те дигнаха куфарите, а след тях и елата. Хвърлиха я грубо на пода, после я повлякоха надолу по стълбата.

„Да, сега за мен ще почне нов живот!“ — помисли си елата. Тя почувствува свежия въздух, светлината на слънцето и се намери долу на двора. Всичко туй стана тъй бързо, наоколо имаше интересни неща, че елата дори забрави да се погледне. Дворът допираше до една градина, която бе потънала в цветя и зеленина. Свежите ухаещи рози

се свеждаха над ниската ограда, липите цъфтяха, а лястовичките се виеха над тях и чуруликаха:

— Квир-вир-фит! Ето я, ето я най-после! Ала туй, разбира се, не се отнасяше за елата.

„Сега и аз ще заживея!“ — зарадва се елата и разпери клоните си. Ала те бяха пожълтели и изсъхнали, а самото дърво лежеше в един ъгъл сред плевел и коприва. Златната звезда стоеше все още на върха му и блещукаше под слънчевите лъчи.

На двора играеха няколко от ония деца, които скачаха на Бъдни вечер около украсеното дърво. Едно от тях, най-малкото, изтича при елата и откъсна от нея златната звезда.

— Вижте какво е останало на тая мръсна, стара ела! — извика то и настъпи тъй силно клоните ѝ, че те изпращяха под обувките му.

И елата обгърна с поглед китната градина, погледна себе си и поиска да се върне пак в тъмното кътче на тавана. Тя си спомни своята младост в гората, веселия Бъдни вечер и мъничките мишлета, които слушаха с такава наслада приказката за Клумпе-Думпе.

— Свърши се, всичко се свърши! — каза старата ела. — Защо ли не се радвах, докато беше време? А сега... всичко е минало и няма да се върне.

Скоро дойде един слуга и накърши елата на парчета — от нея излезе цял сноп съчки. Как ярко пламнаха те под големия котел! Елата въздишаше тежко-тежко. Всяка нейна въздишка приличаше на слаб гърмеж и затуй децата престанаха да играят, насядаха край огъня и като гледаха пламъците, повтаряха:

— Пиф-паф!

И при всяко изпращяване, което беше дълбока въздишка, елата си спомняше ясните летни дни и звездните зимни нощи в гората, веселия Бъдни вечер и приказката за Клумпе-Думпе — едничката приказка, която тя беше слушала и умееше да разказва... Сетне елата изгоря.

А децата продължиха играта си в градината. Най-малкото носеше на гърдите си златната звезда, която украсяваше елата през най-щастливата вечер на нейния живот. Сега тая вечер беше минала, елата я нямаше вече и затова и на нашата приказка идва краят. Всичко минава, всичко се свършва на тоя свят — дори и най-хубавата приказка.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.